

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติด และอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม*

A PARTICIPATORY MANAGEMENT MODEL FOR DEVELOPING A DRUG-FREE AND VICE-FREE SCHOOL AT PHUKA WITTAYAKOM SCHOOL

สิทธิพล พรหมินทร์

Sitthiphol Prommin

โรงเรียนภูคาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2

Phuka Wittayakom School, under Nan Primary Educational Service Area Office 2, Thailand

Corresponding Author's Email: Prommin.267@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันที่แก้ไขบทความ 3 เมษายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 5 เมษายน 2569

Received 16 March 2026; Revised 3 April 2026; Accepted 5 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงานสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม 2) สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบและความต้องการจำเป็น โดยสังเคราะห์เอกสารและสำรวจความคิดเห็นจากครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง จำนวน 152 คน (2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน (3) ทดลองใช้รูปแบบกับครูและนักเรียนโรงเรียนภูคาวิทยาคม จำนวน 242 คน และ (4) ประเมินรูปแบบ โดยศึกษาความเป็น

Citation:

* สิทธิพล พรหมินทร์. (2569). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม. วารสารส่งเสริมและพัฒนานิชาการสมัยใหม่, 4(4), 640-663.

Sitthiphol Prommin. (2026). A Participatory Management Model For Developing A Drug-Free And Vice-Free School At Phuka Wittayakom School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 640-663.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ประโยชน์จากครู 16 คน และศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง 152 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมิน แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ครอบคลุมการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ ด้านปลอดยาเสพติดและอบายมุข ด้านปลอดสื่อลามกอนาจาร ด้านปลอดการพนัน และด้านปลอดการทะเลาะวิวาท โดยสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง แต่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาเชิงระบบ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นใช้วงจร PHUKA-SAFE Cycle 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดนโยบาย การประสานความร่วมมือบ้าน-โรงเรียน-ชุมชน การเฝ้าระวังเชิงรุก การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิต การดูแลช่วยเหลือและฟื้นฟู และการประเมินเพื่อพัฒนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่ารูปแบบมีความเหมาะสม และเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่าการดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติดและอบายมุขอยู่ในระดับมากที่สุด พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนลดลง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้มแข็งขึ้น และโรงเรียนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและครูเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นได้

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, สถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข, รูปแบบการบริหาร, สถานศึกษาสีขาว, การวิจัยและพัฒนา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the components of the model, the current conditions, the desirable conditions, the needs, and the guidelines for participatory management to develop a drug-free and vice-free school at Phuka Wittayakom School; 2) develop a participatory management model; 3) examine the results of implementing the model; and 4) evaluate the

developed model. This study employed a Research and Development (R&D) approach consisting of four phases: (1) studying the components, conditions, needs, and development guidelines through document synthesis and a survey of 152 participants including teachers, school committee members, and parents; (2) constructing and validating the model by nine experts; (3) implementing the model with 242 participants at Phuka Wittayakom School, including teachers and students; and (4) evaluating the model by studying its usefulness from 16 teachers and satisfaction from a sample of 152 respondents. The research instruments included questionnaires, evaluation forms, and focus group record forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI).

The findings revealed that:

1) The participatory management model for developing a drug-free and vice-free school consisted of six components: principles, objectives, contents, operational process, measurement and evaluation, and success conditions. The model covered four operational areas: drug-free and vice-free, pornography-free, gambling-free, and violence-free. The current condition was at a moderate level, while the desirable condition was at the highest level, indicating the need for systematic development and participation from all sectors. 2) The developed model applied the PHUKA-SAFE Cycle, consisting of six steps: problem scanning and policy setting, home-school-community collaboration, proactive surveillance, knowledge and life-skills development, assistance and rehabilitation, and summary with evaluation and improvement. The experts rated the model at the highest level of appropriateness and feasibility. 3) The implementation results showed that the overall operation in preventing drugs and social vices was at the highest level. Students' risk behaviors decreased, the student support system became stronger, and the school gained recognition from external organizations. 4) The evaluation results indicated that parents' satisfaction and teachers' perceived usefulness of the model were at the highest

level. The model was considered appropriate, effective, and applicable to other schools with similar contexts.

Keywords: participatory management, drug-free and vice-free school, management model, white school, research and development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ต่างกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาไทยไว้อย่างสอดคล้องกัน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสนับสนุนการกระจายอำนาจ การระดมทรัพยากร และความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อร่วมกันยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิด “ทุกภาคส่วนเพื่อการศึกษา” (All for Education) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2, 2565)

ในประเด็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปีงบประมาณ 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาน่าน เขต 2 ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการป้องกันเชิงรุก โดยมุ่งลดปัจจัยเสี่ยง เพิ่มปัจจัยคุ้มกัน สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดูแลเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันยังเน้นให้การดำเนินงานเป็นไปภายใต้หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และความเป็นธรรม ซึ่งสะท้อนว่าสถานศึกษาต้องมีบทบาททั้งด้านการป้องกัน การเฝ้าระวัง การช่วยเหลือฟื้นฟู และการส่งต่ออย่างเหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2, 2565)

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เช่น งานของกัญญารัตน์ นามวิเศษ (2562) และธีรพงษ์ ชูพันธ์ (2562) สะท้อนตรงกันว่า การพัฒนาสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีองค์ประกอบชัดเจน เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ มีตัวชี้วัดความสำเร็จ และขับเคลื่อนผ่านกระบวนการบริหารเชิง

คุณภาพ โดยบูรณาการงานด้านการป้องกัน การค้นหา คัดกรอง การช่วยเหลือ และการฟื้นฟู บนฐานความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย

อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนภูคา วิทยาคม พบว่า ปัญหายาเสพติดและอบายมุขยังมีความท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพ ผู้เรียน และประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่บรรลุตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ แม้โรงเรียนจะมีการ ดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่ปรากฏช่องว่างเชิงระบบ หลายประการ ได้แก่ การขาดระบบข้อมูลสารสนเทศและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เชื่อมโยงกัน อย่างเป็นระบบ นโยบายและมาตรการภายในที่ยังไม่ชัดเจนเป็นขั้นตอนปฏิบัติร่วมกัน การ ป้องกันเชิงการเรียนรู้และการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันผู้เรียนที่ยังไม่ต่อเนื่อง ระบบคัดกรองและส่ง ต่อที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน ข้อจำกัดด้านการดูแลช่วยเหลือและการฟื้นฟูเชิงจิตสังคม ตลอดจน ปัจจัยเสริมจากสภาพแวดล้อมภายนอกและบริบทออนไลน์ รวมทั้งความแตกต่างของระดับการ มีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

เมื่อสังเคราะห์กรอบกฎหมาย นโยบายระดับชาติ นโยบายระดับพื้นที่ งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง และสภาพปัญหาจริงของโรงเรียนภูคาวิทยาคม พบอย่างชัดเจนว่า การพัฒนา สถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ เป็นระบบ มีองค์ประกอบชัดเจน มีขั้นตอนดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน มีฐานข้อมูลรองรับ และ มีกลไกเครือข่ายความร่วมมือที่ร่วมรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การวิจัยเรื่องรูปแบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคา วิทยาคม จึงมีความจำเป็นทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการดำเนินงานจาก ลักษณะโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะช่วง ไปสู่การบริหารจัดการเชิงระบบที่สามารถลดปัจจัย เสี่ยง เพิ่มปัจจัยคุ้มกัน สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย และพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขโรงเรียนภูคา วิทยาคม

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยเสถียรและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยเสถียรและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยเสถียรและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้ อาศัยกรอบแนวคิดจากทฤษฎีและหลักการทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักของการวิจัย โดยสังเคราะห์จากเอกสาร ตำรา และบทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) สำหรับอธิบายตัวแปรและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

1. แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบ

จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า รูปแบบทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีโครงสร้างเชิงระบบที่องค์ประกอบต่าง ๆ เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งทำหน้าที่กำหนดทิศทางและกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (สุวิทย์ มูลคำ, 2552; ศุภลักษณ์ รักภักดี, 2558; นิพนธ์ เสริมสุวรรณ, 2561) ทั้งนี้ องค์ประกอบของรูปแบบต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยกระบวนการดำเนินงานควรมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน มีการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และมีระบบการประเมินผลที่อาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2556; ชีรวัฒน์ นิเจนตร, 2560) ในระดับสากล แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Jan van den Akker (2013) ที่เน้นความเป็นระบบและการนำไปใช้ได้จริงของรูปแบบ รวมถึง Joyce and Calhoun (2004) ที่เสนอองค์ประกอบด้านโครงสร้าง กระบวนการ และระบบสนับสนุน ตลอดจน Michael Fullan (2016) และ Andy Hargreaves (2017) ที่เน้นการเชื่อมโยงองค์ประกอบของรูปแบบกับการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบผ่านการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบร่วมของบุคลากร นอกจากนี้

ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ John R. Schermerhorn Ivancevich (2014) ที่เน้นการบริหารเชิงระบบที่มีเป้าหมาย กระบวนการ และการประเมินผลอย่างชัดเจน

โดยสรุป องค์ประกอบของรูปแบบที่มีความเป็นระบบ เชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับบริบท จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รูปแบบสามารถนำไปใช้ได้จริง ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในทางปฏิบัติ

2. แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญที่มุ่งเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งช่วยให้การบริหารองค์กร มีความรอบคอบ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และชุมชนมากยิ่งขึ้น (จินทรานี สงวนนาม, 2553; เกษม วัฒนชัย, 2553) ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมยังส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร มีความผูกพัน และมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน อันนำไปสู่การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและความไว้วางใจ (สันติ บุญภิรมย์, 2557; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2558) นอกจากนี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมยังช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม และประสิทธิภาพขององค์กร (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2558; สมคิด บางโม, 2558; ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2559) รวมทั้งเอื้อต่อการพัฒนาองค์กรให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างเหมาะสม (ธีระ รุญเจริญ, 2560; ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2562; ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2561) ในระดับสากล แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Rensis Likert (2009) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กร และ Stephen Robbins และ Mary Coulter (2016) ที่ชี้ว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ช่วยให้การตัดสินใจมีคุณภาพและสร้างความผูกพันต่อองค์กร รวมถึง Tony Bush (2020) ที่มองว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

โดยสรุป การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เนื่องจากช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดภัยและอบายมุข

การดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุข เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียนในทุกมิติ ท่ามกลางบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงใน

เยาวชน การพัฒนาผู้เรียนจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม ควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการวางแผน การดำเนินงาน การติดตาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ยุทธศาสตร์สำคัญ เช่น การป้องกัน การค้นหา การบำบัดรักษา การเฝ้าระวัง และการบริหารจัดการ ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) นอกจากนี้ โครงการสถานศึกษาสีขาวยังกำหนดเป้าหมายการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านปลอดยาเสพติดและอบายมุข ด้านปลอดสื่อลามกอนาจาร ด้านปลอดการพนัน และด้านปลอดการทะเลาะวิวาท ซึ่งสะท้อนแนวคิดการป้องกันเชิงรุกและการพัฒนาเชิงองค์รวม โดยเน้นการสร้างพฤติกรรมเชิงบวก การใช้เวลาวางอย่างสร้างสรรค์ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

โดยสรุป การพัฒนาสถานศึกษาสีขาวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบที่บูรณาการ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน พร้อมทั้งมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจึงจะสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงของผู้เรียน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสังคมอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรดำเนินการในลักษณะ “เชิงระบบและแบบมีส่วนร่วม” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางพฤติกรรมและลดปัจจัยเสี่ยงของเยาวชน (สุกานดา จันทวารีย์ และสุทธิพันธ์ อรัญญาส, 2560; สุพัตรา ใจกล้า และคณะ, 2562; กิตติพงศ์ นาคทอง, 2563) ผลการวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การตัดสินใจ การควบคุมตนเอง และการปฏิเสธแรงกดดันจากเพื่อน สามารถช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (ศุวิวงศ์ สนสุผล และคณะ, 2561; ธีรวัฒน์ พงศ์ภานุพัฒน์ และคณะ, 2565) ขณะเดียวกัน การบริหารจัดการโครงการสถานศึกษาสีขาวที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำ การวางแผนที่ชัดเจน การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และการติดตาม

ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ งานวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม เช่น การสนับสนุนจากผู้ปกครอง แบบอย่างที่ดี และการมีส่วนร่วมของชุมชน มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของผู้เรียน (นภัสวรรณ ศรีสุวรรณ, 2564; จิราภรณ์ ศรีชัย, 2565) รวมถึงการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เช่น Par-D Model สามารถยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดพฤติกรรมเสี่ยงได้อย่างเป็นรูปธรรม (อภิรมย์ สินขุม, 2564) ในระดับสากล ผลการวิจัยสอดคล้องกันว่า โปรแกรมที่มีประสิทธิผลควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต การเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งสามารถลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดได้อย่างมีนัยสำคัญ (Onrust et al., 2016; Botvin & Griffin, 2016; Faggiano et al., 2018) อีกทั้งการบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน รวมถึงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความยั่งยืนของผลลัพธ์ (Newton et al., 2020; Liu et al., 2023)

โดยสรุป งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศยืนยันตรงกันว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขให้เกิดผลอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบที่บูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม ขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ

ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสารเป็นเครื่องมือ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.2 การศึกษาสภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

ประชากร ได้แก่ คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง โรงเรียนภูคาวิทยาคม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 248 คน กลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยเทียบตารางของ Krejcie and Morgan ได้จำนวน 152 คน ประกอบด้วย คณะครู 11 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 คน และผู้ปกครอง 137 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่ายและการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามระดับชั้นเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ (Dual Response) แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป สภาพการดำเนินงานและสภาพที่พึงประสงค์แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI modified)

1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์และได้รับรางวัลด้านสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข และนักวิชาการด้านการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดยาเสพติด เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์และยกกร่างรูปแบบ โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3)

เนื้อหาสาระ 4) กระบวนการดำเนินงาน 5) การประเมินผล และ 6) เจื่อนไขความสำเร็จ จากนั้นนำร่างรูปแบบไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและอภัยมุข และด้านการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC ของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 1 ทุกข้อ และแบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะครูและนักเรียนโรงเรียนภูคาวิทยาคม ปีการศึกษา 2567 จำนวน 242 คน ประกอบด้วยคณะครู 17 คน และนักเรียน 225 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบรายงานผลและทะเบียนข้อมูลที่ใช้ตามระบบงานปกติ เช่น แบบรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบประเมินสมรรถนะนักเรียน แบบประเมินครูเกี่ยวกับทักษะการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด แบบประเมินสถานศึกษาสีขาว ทะเบียนรางวัล และสมุดเยี่ยมโรงเรียน รวมทั้งข้อมูลจากชุมชน เช่น ทะเบียนจำนวนบุคคลในชุมชนที่ผ่านการตรวจสอบความปลอดภัย เครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และมีความเห็นว่าเหมาะสมทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นภายหลังการใช้รูปแบบ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ เพื่อพิจารณาผลสำเร็จ (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครู สถานศึกษา และชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ

หลังการนำรูปแบบไปใช้ ผู้วิจัยประเมินรูปแบบใน 2 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และ ความพึงพอใจต่อรูปแบบ กลุ่มเป้าหมายในการประเมินความเป็นประโยชน์ ได้แก่ คณะครูโรงเรียนภูคาวิทยาคม จำนวน 16 คน ส่วนการประเมินความพึงพอใจใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างชุดเดียวกับขั้นตอนที่ 1 คือ จำนวน 152 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ ซึ่งเป็นแบบมาตรฐานค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และแบบประเมินความพึง

พอใจมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลผลตามเกณฑ์มาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบสภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนา 2) สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยดำเนินการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาสาระของรูปแบบ 4) กระบวนการดำเนินงาน 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยขอบข่ายการดำเนินงานครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ คือ ด้านปลอดยาเสพติดและอบายมุข ด้านปลอดสื่อลามกอนาจาร ด้านปลอดการพนัน และด้านปลอดการทะเลาะวิวาท ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานพบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่าประเด็นสำคัญที่ควรเร่งพัฒนา ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังดูแลนักเรียน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การพัฒนาระบบเฝ้าระวังเชิงรุก การจัดระบบกรองสื่อไม่เหมาะสม การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงด้านการพนัน และการกำหนดมาตรการป้องกันการทะเลาะวิวาทอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกันว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขควรอาศัยความร่วมมือของบ้าน โรงเรียน ชุมชน และภาคีเครือข่าย โดยเน้นการพัฒนากลไกเชิงนโยบาย กลไกการมีส่วนร่วม และกลไกข้อมูลสารสนเทศ ควบคู่กับการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีชื่อว่า PHUKA-SAFE Cycle ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดนโยบายร่วม 2) การประสานพลังบ้าน โรงเรียน ชุมชน และเครือข่าย 3) การเฝ้าระวังเชิงรุกและระบบเตือนภัยล่วงหน้า 4) การเสริมสร้าง

ความรู้ ภูมิคุ้มกัน และทักษะชีวิต 5) การดูแลช่วยเหลือ พิ้นฟู และพัฒนารายกรณี และ 6) การสรุปผล ประเมินผล สะท้อนกลับ และยกระดับพัฒนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วเห็นว่ารูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า โรงเรียนสามารถยกระดับการบริหารจัดการเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้อยู่ในระดับมากที่สุด พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนทั้งด้านยาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนัน และการทะเลาะวิวาทลดลงอย่างชัดเจน เครือข่ายความร่วมมือและจำนวนข้อตกลงความร่วมมือเพิ่มขึ้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะสูงกว่าค่าเป้าหมาย ครูและบุคลากรมีศักยภาพในการดำเนินงานสูงขึ้น และโรงเรียนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติด้านสถานศึกษาสีขาวอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และคณะครูเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านการสร้างความปลอดภัยในโรงเรียน การลดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการพัฒนาเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่นประยุกต์ใช้ได้

อภิปรายผล

1. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาที่นำเสนอมีลักษณะเป็น “ระบบองค์รวมที่มีองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล” ครอบคลุมตั้งแต่หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยสามารถนำไปใช้ในบริบทสถานศึกษาได้จริงและเอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด “รูปแบบเชิงระบบ” (System Model) ที่มองว่าการพัฒนาทางการศึกษาต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างมีโครงสร้าง (สุวิทย์ มูลคำ, 2552 ; ศุภลักษณ์ รักภักดี, 2558) รวมถึงแนวคิดของ Jan van den Akker(2013) ที่เน้นความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบและการนำไปใช้ได้จริง และ Michael Fullan(2016) ที่ชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจะ

เกิดขึ้นได้เมื่อมีระบบที่บูรณาการทั้งเป้าหมาย กระบวนการ และเงื่อนไขสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Rensis Likert (2009) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานของสุพัตรา ใจกล้า และคณะ (2562) และกิตติพงศ์ นาคทอง (2563) ที่พบว่าการดำเนินงานเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา รวมทั้งงานของอภิรมย์ สีนชุม (2564) ที่พัฒนารูปแบบ Par-D Model ซึ่งมีองค์ประกอบและโครงสร้างใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม บางงานวิจัย เช่น มงคล สุขจิตร และคณะ (2566) พบว่า แม้มีการดำเนินงานตามมาตรฐานแล้วแต่ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมอาจไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าการมี “รูปแบบ” เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ หากขาดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบท ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า บริบทของสถานศึกษาไทยมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ทั้งโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ดังนั้น รูปแบบที่มีลักษณะเป็นระบบและเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมจึงสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายได้ดีกว่า อีกทั้งการกำหนดองค์ประกอบที่ชัดเจนและมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางและสามารถปรับปรุงได้อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง

โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยทั้ง “ความเป็นระบบ” และ “การมีส่วนร่วม” ควบคู่กัน พร้อมทั้งต้องสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดผลลัพธ์อย่างแท้จริงและยั่งยืนได้

2. การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนภูควิตาทยาคม

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบทางการศึกษาและการบริหารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่เป็นระบบและเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ควบคู่กับการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนและองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Jan van den Akker (2013) ที่เสนอว่ารูปแบบต้องมียุทธศาสตร์เชิงระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมถึง Joyce and Calhoun (2014) ที่เน้นโครงสร้างของรูปแบบ (syntax) และระบบสนับสนุน และยังสอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของ Michael

Fullan(2016) ที่ชี้ว่าการพัฒนาจะเกิดผลเมื่อมีการบูรณาการเป้าหมาย กระบวนการ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Rensis Likert(2009) ที่มองว่าการมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กร ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของสุพัตรา ใจกล้า และคณะ (2562) กิตติพงศ์ นาคทอง (2563) และอภิรมย์ สีนชุม (2564) ที่พบว่าการดำเนินงานเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา รวมถึงงานของนภัสวรรณ ศรีสุวรรณ (2564) ที่เน้นบทบาทของครอบครัว และสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของมงคล สุขจิตร และคณะ (2566) พบว่าการดำเนินงานตามมาตรฐานเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างเชิงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยนี้ที่เน้น “กระบวนการมีส่วนร่วมและการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง” เป็นหัวใจสำคัญ ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้จากบริบทของสถานศึกษาไทยที่ต้องเผชิญกับปัญหาซับซ้อนทั้งด้านพฤติกรรมผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางสังคม การพัฒนารูปแบบที่เป็นระบบเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างจริงจัง อีกทั้งการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามประเมินผลจะช่วยให้รูปแบบสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่าการพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการ “ความเป็นระบบ” กับ “การมีส่วนร่วม” อย่างสมดุล ภายใต้บริบทของสถานศึกษา จึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

3. การศึกษาผลการใช้สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผลการวิจัย พบว่า การใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้การดำเนินงานสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมสูง พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนลดลงอย่างชัดเจน เครือข่ายความร่วมมือเพิ่มขึ้น รวมถึงผลลัพธ์ด้านคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าค่าเป้าหมายทุกระดับ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Fullan(2016) ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในเชิงระบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Andy Hargreaves (2017) ที่เน้น “ความรับผิดชอบร่วม” (collective responsibility) และการสร้างความร่วมมือในองค์กร นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Rensis Likert (2009) ซึ่งชี้ว่า

การมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดปัญหา และสร้างความยั่งยืนขององค์กรผลการวิจัย สอดคล้องกับงานของสุพัตรา ใจกล้า และคณะ (2562) และกิตติพงศ์ นาคทอง (2563) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายและการดำเนินงานเชิงระบบช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน รวมถึงงานของอภิมย์ สินธุ (2564) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สามารถยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม แตกต่างจากงานของ มงคล สุขจิตร และคณะ (2566) ที่พบว่าผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมอาจไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนว่าความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับ “มาตรฐาน” เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ “ความเข้มข้น ของกระบวนการมีส่วนร่วมและการดำเนินงานจริง” ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้จากบริบท ของโรงเรียนภูคาวิทยาคมซึ่งมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง รวมทั้งมีการดำเนินกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การเฝ้าระวัง เชิงระบบ และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยง และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการเพิ่มเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) และการมี ส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ยังช่วยเสริมพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดผลลัพธ์ที่ ยั่งยืน

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง สามารถยกระดับทั้ง “คุณภาพผู้เรียน” และ “ความปลอดภัยของสถานศึกษา” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญมิใช่เพียงโครงสร้างของรูปแบบ แต่คือการขับเคลื่อน เชิงปฏิบัติที่อาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนของการ พัฒนาในระยะยาว

4. การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผลการวิจัยสะท้อนว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างเชิง ระบบที่ชัดเจน ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ อีกทั้งสามารถนำไปใช้ได้จริง ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมสูง การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน ลดลงอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Jan van den Akker(2013) ที่ มองว่ารูปแบบต้องมียุทธศาสตร์ประกอบเชิงระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมถึงแนวคิดของ Joyce and Calhoun(2004) ที่เน้นโครงสร้างของรูปแบบ (syntax) และระบบสนับสนุน

(support system) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Fullan(2016) และ Andy Hargreaves(2017) ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบร่วมของบุคลากรในองค์กร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้รูปแบบสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานของสุพัตรา ใจกล้า และคณะ (2562) กิตติพงศ์ นาคทอง (2563) และอภิรมย์ สินขุม (2564) ที่พบว่าการดำเนินงานเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งสอดคล้องกับงานของนภัสวรรณ ศรีสุวรรณ (2564) ที่ชี้ว่าปัจจัยด้านครอบครัว และสภาพแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยมีความแตกต่างจากงานของมณฑล สุขจิตร และคณะ (2566) ที่พบว่าการมีมาตรฐานโครงการเพียงอย่างเดียวไม่ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าการมี “รูปแบบ” ต้องควบคู่กับ “การขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” จึงจะเกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้จากบริบทของสถานศึกษาไทยที่ต้องเผชิญกับปัญหาเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยงในหลายมิติ การดำเนินงานที่เน้นเพียงกิจกรรมเฉพาะด้าน ไม่เพียงพอ แต่จำเป็นต้องใช้รูปแบบเชิงระบบที่บูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภายนอก พร้อมทั้งมีการพัฒนาทักษะชีวิตและสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดงานวิจัยเชิงระบบและการป้องกันเชิงรุกในสถานศึกษา

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่า “รูปแบบที่มีโครงสร้างเชิงระบบ การมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งการดำเนินงานต่อเนื่องตามบริบท” เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข ทั้งในด้านการลดพฤติกรรมเสี่ยงและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาเชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นระบบองค์รวมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำไปใช้ในบริบทสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการนำรูปแบบไปใช้พบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในระดับสูง พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนลดลงอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเพิ่มขึ้นอย่าง

เป็นรูปธรรม ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าค่าเป้าหมายทุกระดับ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบเชิงระบบและการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการบูรณาการองค์ประกอบ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาทางการศึกษาประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ความสำเร็จของรูปแบบมิได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ การขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงนำกรอบแนวคิดและข้อค้นพบจากงานศึกษาที่ผ่านมา มาใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปร สมมติฐาน และรูปแบบการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยเสถียรและอบายมุขต้องอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ไม่สามารถดำเนินการโดยบุคคลหรือหน่วยงานใดเพียงลำพัง แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและความต้องการจำเป็น เป็นฐานในการกำหนดนโยบายและมาตรการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ ความเข้มแข็งของเครือข่ายบ้าน-โรงเรียน-ชุมชน และการดำเนินงานเชิงป้องกันควบคู่กับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตให้ผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การป้องกันปัญหาเกิดผลอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมรายกรณี และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อสถานศึกษามีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนและดำเนินงานอย่างเป็นวงจรพัฒนา จะก่อให้เกิดผลเชิงบวกทั้งต่อผู้เรียน ระบบบริหาร ความร่วมมือกับชุมชน และคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวม ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยเสถียรและอบายมุขที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ และพัฒนากระบวนการดำเนินงานเชิงวงจรในรูปแบบ PHUKA-SAFE Cycle ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การ

วิเคราะห์และกำหนดนโยบายร่วม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การเฝ้าระวังเชิงรุก การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิต การดูแลช่วยเหลือรายกรณี และการประเมินผล เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยติดและอบายมุข ให้เกิดผลอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม ใช้ข้อมูลเป็นฐาน เชื่อมโยงบ้าน-โรงเรียน-ชุมชน และดำเนินงานเป็นวงจรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยติดและอบายมุขจำเป็นต้องอาศัย “การบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงระบบ” ที่บูรณาการความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และภาคีเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง โดยรูปแบบ PHUKA-SAFE Cycle สามารถยกระดับคุณภาพการบริหารลดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน และเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยติดและอบายมุขไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของโรงเรียน โดยบูรณาการแนวคิดและองค์ประกอบของรูปแบบทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เข้าไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขมีทิศทางที่ชัดเจน เป็นระบบ และสามารถติดตามประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 โรงเรียนภูคาวิทยาคมควรขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกระบวนการ PHUKA-SAFE Cycle อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและกำหนดนโยบายร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน การพัฒนาระบบเฝ้าระวังและการป้องกันเชิงรุก การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตของนักเรียน ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือและฟื้นฟูนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ทั้งนี้ควรดำเนินการในลักษณะของวงจรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยนำผลการประเมินและบทเรียนจากการดำเนินงานกลับมาใช้ในการปรับปรุงนโยบายและ

มาตรการในรอบถัดไป **2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต้นสังกัด** หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายหรือพัฒนาคู่มือการดำเนินงานด้านสถานศึกษาปลอดภัยและอบายมุขในระดับเขตพื้นที่หรือระดับจังหวัด โดยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านความมั่นคง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและอบายมุขในระยะยาว เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับระบบการบริหารของสถานศึกษา ระดับพฤติกรรมของผู้เรียน และระดับความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือจาก คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนโรงเรียนภูคาวิทยาคม ซึ่งในการดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ดร.จิรภัทร มหาวงศ์ ดร.จกมล แก้วโก นายวรภพ รินฤทธิ์ นายสมเกียรติ รัตนวิฑูรย์ และนางทัศนีย์ จันทโคตร ผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม ได้แก่ นายกิตติพงศ์ อินทะรังษี นายสมศักดิ์ จิตตรง นางสาวชิราภรณ์ จ๊ะเอ็ง นายวรภัทร ธนะวัง นายไพรวรรณ มีเงิน นางปรีฉัตร ธนะ และนางบัววรรณ ธัญญะ ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม ได้แก่ นายสมเด็จ อุดแดง ดร. พัทธนันท์ พิพิธวงศ์ ดร.นุชนาถ สุทธการ ดร.จำลอง ไชยยา นายธวัชชัย ยวงคำ ดร. ประไพรัตน์ โรจนนันต์ชัย ดร.อโณทัย ไทยวรรณศรี ผศ.ดร. ชัชภูมิ สีชมพู และดร. ชลายุทธ์ คุรุเมือง

ผู้วิจัยจึงขอแสดงความขอบคุณท่านผู้เชี่ยวชาญ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่าน ตลอดจน คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนโรงเรียนภูคาวิทยาคม ไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสถียร และอบายมุข*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษม วัฒนชัย. (2553). *การบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- กัญญารัตน์ นามวิเศษ. (2562). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2*. น่าน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2.
- กิตติพงศ์ นาคทอง. (2563). *การบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสถียรและอบายมุข ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทราณี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ ศรีชัย. (2565). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 18(2), 45–58.
- จิรวัฒน์ นิจนตร. (2560). *การบริหารสถานศึกษา: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรพงษ์ ชูพันธ์. (2562). *การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2*. น่าน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2.
- ธีรวัฒน์ พงศ์ภาณุพัฒน์ และคณะ. (2565). *ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์*. ศรีสะเกษ: โรงพยาบาลศรีสะเกษ.
- ธีระ รุญเจริญ. (2560). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2558). *การประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภัสวรรณ ศรีสุวรรณ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 16(2), 85–98.

- นิพนธ์ เสริมสุวรรณ. (2561). *การวิจัยและพัฒนาารูปแบบทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2559). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2562). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2556). *การพัฒนาารูปแบบการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2561). *ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงคล สุขจิตร และคณะ. (2566). เปรียบเทียบปัจจัยภูมิคุ้มกันพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียน. *วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน*, 5(2), 60–71.
- โรงเรียนภูควิทยาคม. (2567). *รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2566*. น่าน: เอกสารอัดสำเนา.
- ศุภลักษณ์ รักภักดี. (2558). *การพัฒนาารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม*. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุวิวงศ์ สนสุผล, สุรีย์ จันทรมโกลี และประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2561). *ประสิทธิผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดบุรีรัมย์*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. บุรีรัมย์.
- สมคิด บางโม. (2558). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษา*. น่าน: เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2. (2565). *แผนปฏิบัติการป้องกันยาเสพติด*. น่าน: เอกสารอัดสำเนา.
- สุกานดา จันทวารีย์, และสุทธิพันธ์ อรัญญาวาส. (2560). กลยุทธ์การป้องกันยาเสพติด. *วารสารวิชาการธรรมทรรคน์*, 17(3), 389–401.

- สุพัตรา ใจกล้า และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน. ใน *ดุชนิพนธ์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2558). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2552). *นวัตกรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรมย์ สีนชุม. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว. *วารสารสมาคมพัฒนามาตรฐานวิชาชีพการบริหาร การศึกษาแห่งประเทศไทย*, 4(4), 1–14.
- Botvin, G. J., & Griffin, K. W. (2016). Life skills training: Empirical findings and future directions. *Journal of Primary Prevention*, 37(2), 107–121.
- Bush, T. (2020). *Theories of educational leadership and management*. (5th ed.). London: Sage.
- Faggiano, F., Minozzi, S., Versino, E., & Buscemi, D. (2018). Universal school-based prevention for illicit drug use. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (2), CD003020.
- Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change*. (5th ed.). New York, NY: Teachers College Press.
- Hargreaves, A. (2017). *Leading from the middle: Spreading learning, well-being, and identity across Ontario*. Council of Ontario Directors of Education: Toronto Canada.
- Ivancevich, J. M., Konopaske, R., & Matteson, M. T. (2014). *Organizational behavior and management*. New York, NY: McGraw-Hill.
- van den Akker, J. (2013). Curricular development research as a specimen of educational design research. In T. Plomp & N. Nieveen (Eds.), *Educational design research: Part A: An introduction* (pp. 52–71). Enschede, The Netherlands: Netherlands Institute for Curriculum Development (SLO).

- Joyce, B., & Calhoun, E. (2004). *Models of learning: Tools for teaching*. Open University Press.
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2015). *Models of teaching*. (9th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Likert, R. (2009). *New patterns of management*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Newton, N. C., Teesson, M., Vogl, L. E., & Andrews, G. (2020). Preventing adolescent substance use: A school-based intervention. *Addictive Behaviors*, 103, 106228.
- Onrust, S. A., Otten, R., Lammers, J., & Smit, F. (2016). School-based programmes to reduce and prevent substance use in different age groups: A systematic review and meta-regression analysis. *Clinical Psychology Review*, 44, 45–59.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2016). *Management*. (13th ed.). Boston, MA: Pearson.
- van den Akker, J., Gravemeijer, K., McKenney, S., & Nieveen, N. (2013). *Educational design research*. Enschede, Netherlands: SLO.